

Förbandsbesöksrapport Helikopterflottiljen

28 november 2024

Pliktrådet

Enligt förordning 2017:1249 utgör Pliktrådet det centrala medinflytandeorganet för totalförsvarspiktiga under grundutbildning. Pliktrådet, som består av fem värnpliktiga väljs på den årliga Värnpliktskongressen, företräder samtliga värnpliktiga och bedriver intresse- och rättighetsbevakning för deras räkning. Förbandsbesök är en viktig del i Pliktrådets löpande verksamhet.

Rapporten

I rapporten redovisas primärt de intryck som gavs vid första besöket. Pliktrådet genomförde andra besöket i närtid och kommer därför att väga in intryck även därifrån. Rapporten belyser såväl brister och utmaningar som det som fungerar väl och annat som bidrar till positiv utveckling på förbandet. Genom detta uppmuntras andra förband att ta efter goda exempel och gemensamt arbeta för att utveckla verksamheten i enlighet med utbildningens mål och främja goda utbildningsförhållanden.

Innehållet i rapporten har kommunicerats med berört förband, som har lämnat synpunkter på dess innehåll. Den utgör också en dialog med besökt förband, som får möjlighet att åtgärda fel och brister som följs upp under ett andra besök. Föreliggande rapport delges relevanta funktioner inom Försvarsmakten. Rapporten publiceras även på www.pliktradet.se samt delges andra myndigheter och organisationer, media, riksdagen och Regeringskansliet. Rapporten reflekterar Pliktrådets syn på verksamheten.

Rapporten ligger till grund för den slutrapport som Pliktrådet författar under kvartal två.

Pliktrådets besökare:

William Stojje

Fabian Nilsson

Innehållsförteckning

Förbandsbesöksrapport Helikopterflottiljen	1
Plikträdet	1
Rapporten.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Information om förbandet	2
Sammanfattning av rapporten	2
Arbetsmiljö & säkerhet	3
Boendemiljö & vistelseutrymmen	3
Försvarshälsan.....	3
Fysisk belastning.....	3
Psykisk hälsa	4
Avbruten utbildning	4
Juridiska rättigheter och skyldigheter	4
Attityder & jargong	4
Materiel & personlig utrustning.....	5
Information & mönstring	5
Medinflytande	5
Meningsfull utbildning	6
Meningsfull fritid	6
Resor.....	6
Soldathem	6
Övrigt.....	7
Avslutning.....	7

Information om förbandet

Helikopterflottiljens förbandsledning är förlagd på Linköpings garnison men värnpliktsutbildningen genomförs till stor del i Kvarn. Detta på grund av större och bättre tillgång till skjutfält samt bristen på logement inne i Linköping. På Kvarn finns även ett kompani från P4. 152 värnpliktiga ryckte in på förbandet och är fördelade på fyra plutoner. Helikopterflottiljen utbildar mot bland annat flygbassäkerhetssoldat, drivmedelssoldater och fälthållningssoldater.

Sammanfattning av rapporten

Plikträdet huvudsakliga erfarenheter från besöket som har kommunicerats till Helikopterflottiljen. Plikträdet föreslår att förbandet:

- Upphör med att tilldela de värnpliktiga så kallade kasernförbud eller annan otillåten frihetsinskränkning.
- Tillser att utbilda förtroendevalda i deras uppdrag omgående.

- Tillser att förbandets värnpliktiga kvinnor tilldelas underklädesbidrag.
- Ser över mekanikernas och R3-soldaternas utbildning.
- Fortsätter hyra in bussar vid helger med tjänsteuppehåll.
- Fortsätter att aktivt arbeta för att värnpliktiga möjliges civila meriter såsom C-körkort.

Arbetsmiljö & säkerhet

Generellt upplevs arbetsmiljön och säkerheten som god, med vissa undantag.

Både Helikopterflottiljen och delar av Skaraborgs regemente P4 bedriver värnpliktsutbildning på kvarn. Vid flera tillfällen har de båda förbandet övat på samma plats och "kolliderat med varandra". Ett exempel är vid ett tillfälle där strid med lös ammunition bedrivits i alltför nära anslutning till en genomgång vilket inneburit en risk för bullertrauma.

Värnpliktiga marscherar ofta utan befäl. Vid ett tillfälle ska en värnpliktig ha svimmat och eftersom värnpliktiga inte har telefoner i tjänst gick inte befäl att kontakta. Plikträdet ber förbandet undersöka behov av samband vid marsch på egen hand, och hur det skulle kunna utformas.

Boendemiljö & vistelseutrymmen

Kasernerna i Kvarn är relativt nyrenoverade och fräscha. Däremot råder ett fel på ventilationssystemets utformning vilket påverkar kapaciteten och i sin tur luftkvalitén i logementen.

Torkbarar uppfattas brista i funktion. Kapaciteten upplevs för låg vilket resulterar i att det tar lång tid att torka persedlar.

Felanmälningar på byggnaden, till exempel trasiga eluttag och söndriga lampor, upplevs ta lång tid att åtgärda. Värnpliktiga felanmäler enligt rutin till plutonchef, men varför åtgärder tar lång tid har inte Plikträdet svar på.

Försvvarshälsan

Helikopterflottiljen och P4 delar på Försvvarshälsan i Kvarn. De främsta besvär och åkommor Försvvarshälsan upplever är marschfrakturer och infektioner, men även förstoppning har varit ovanligt frekvent förekommande i år. Försvvarshälsan har kapacitet som är på gränsen till att hantera nuvarande ineliggande årskull och Plikträdet upplever att försvvarshälsan behöver tillväxa inför större värnpliktsvolymmer.

Sjukmönstring sker genom anmälan till närmaste befäl som tar kontakt med Försvvarshälsan genom telefon. Vid Plikträdet andra besök uppmärksammas att systemet inte fungerar vid två av fyra plutoner. Värnpliktiga upplever sina sjukdomssymptom ifrågasatta och att befäl är restriktiva med att låta värnpliktiga uppsöka Försvvarshälsan. Plikträdet betonar allvaret för förbandsledningen som kommer att följa upp sjukmönstringen.

Fysisk belastning

Flygbassäkerhetsplutonen upplevde en obefintlig belastningstrappa och att de blev högt belastade redan från utbildningens start. Andra plutoner upplevde stora, oregelbundna steg i belastningstrappan, där soldatprovet upplevs som en stor ökning i belastningen. Generellt berättar

de värnpliktiga att många drabbats av överansträngningar och belastningsrelaterade åkommor. Vid pliktrådets andra besök upplevs belastningen blivit bättre.

Utbildningskompaniet förmedlar problematiken med att värnpliktiga vid helikopterflottiljen skrivs in mot många olika befattningar med många olika fyskrav. Detta medför att belastningstrappan är svår att anpassa.

Psykisk hälsa

På helikopterflottiljen finns ett samarbete mellan värnpliktskonsulten och psykolog i hanteringen av samtalsstöd och vård. Pliktrådet har ingen ytterligare uppfattning om den psykiska hälsan på förbandet.

Avbruten utbildning

10 personer har avbrutit sin utbildning vid helikopterflottiljen vid Pliktrådets första besök.

Juridiska rättigheter och skyldigheter

Vid pliktrådets första besök blev samtliga värnpliktiga regelbundet ordersatta med otillåtna frihetsinskränkningar, så kallade kasernförbud. Kasernförbud innebär förbud mot att lämna kasernområdet under fritid. Vid särskilda fall, till exempel direkt efter en mycket krävande övning, är det tillåtet att begränsa dem värnpliktiga till kasernområdet i syfte att säkerställa återhämtning. Pliktrådet ser allvarligt på otillåtna frihetsinskränkningar och kräver en omedelbar förändring. Förbandet har i Pliktrådets uppfattning vidtagit åtgärdat och förbandschef har återkopplat till Pliktrådet några veckor efter besöket. Vid Pliktrådets andra besök förekom inte otillåtna frihetsinskränkningar.

Överlag upplever Pliktrådet att både värnpliktiga och truppnära befäl saknar kunskap om värnpliktigas juridiska rättigheter och skyldigheter. Pliktrådet uppmanar förbandet att säkerställa adekvat kunskap och förståelse bland både värnpliktiga och deras befäl och instruktörer.

Attityder & jargong

Pliktrådet uppfattar attityden och jargongen som delvis bra. På vissa plutoner beskrivs befäl och instruktörer som uppskattade och som bra ledare som de värnpliktiga trivs med. På andra plutoner ifrågasattes flera attityder från vissa befäl. Exempelvis tilldelas regelbundet bestraffningar i form av fysisk börda, ibland maskerade som "belöningar".

Bland värnpliktiga är jargongen delvis bra. Pliktrådet uppfattade dock vid det första besöket att det förekommer en machokultur och attityd som bidrar till osämja. Förbandet är medveten om situationen och vid besök två är jargongen värnpliktiga emellan bättre.

Materiel & personlig utrustning

Förbandet lider av de försvarsmaktsgemensamma bristerna på personlig utrustning, såsom kängor och regnställ.

Regnställ Helly Hansen beskrivs som undermåligt eftersom det lätt går sönder. Regnstället används av majoriteten bland de värnpliktiga. 511 attackkänga är kritiserad för att släppa i sömmarna, lätt gå sönder och släppa in mycket fukt och vatten. Kängan passar inte alla fötter och vissa värnpliktiga måste byta till kängor med annan passform. Flygbassäkerhetsoldater, som har den mest fälttunga befattningen, hade inte möjlighet att byta till de betydligt mer uppskattade 08-kängorna, vilket andra plutoner gavs möjlighet till. Även brist på handskar är ett problem.

Majoriteten av Försvarsmaktens förband tilldelar underklädesbidrag till värnpliktiga kvinnor eftersom de flesta av Försvarsmaktens underkläder för kvinnor är undermåliga. De långa trosorna beskrevs som bra medans de korta som förfärliga. BH fält 2 har spännen på axlarna som är smärtsamma vid bland annat marsch med ryggsäck. Värnpliktiga kvinnor vid Helikopterflottiljen hade inte blivit tilldelade underklädesbidrag vilket var till förbandsledningens förvåning. Efter senare återkoppling med förbandsledningen arbetar man för att tillse värnpliktiga kvinnor underklädesbidrag.

Information & mönstring

Ett flertal värnpliktiga är besvikna över informationen om deras befattningar. Flera värnpliktiga vid flygbassäkerhetspluton har, vid inskrivning på Pliktverket, blivit informerade om att deras tjänst innebar tjänstgöring med hund och eventuellt möjlighet att bli hundförare, vilket inte stämmer. Värnpliktiga har vid inskrivning på Pliktverket även fått höra att en grundutbildning vid helikopterflottiljen innebär förflyttningar och transporter med Blackhawk-helikoptrar, vilket inte stämmer. Flera värnpliktiga upplever att Pliktverkets handläggare har dålig koll på vad befattningarna faktiskt innebär.

Värnpliktiga som utbildas mot räddning, röjning och reparation (R3) var osäkra på var deras befattningsutbildning skulle genomföras. R3 är en särskild kompetens och utbildas i vissa fall på annan ort. Centrala befattningsutbildningar i Försvarsmakten kan pågå i flera månader och det är viktigt att berörda värnpliktiga får information om de kommer att bedriva utbildning vid en annan ort än inskrivningsorten. En värnpliktig som bedriver utbildning på annan ort i mer än fyra veckor, som ej kommunicerats vid mönstring, har rätt att neka utbildningen. Vid besök två har situationen för R3-soldater klarat.

Medinflytande

Förtroendevalda har vid Pliktrådets första besök inte fått utbildning i sina uppdrag. Utbildning är nödvändig för att förtroendevalda ska förstå sin roll och för att medinflytandesystemet ska nyttjas till sin fulla potential. Vid diskussion med utbildnings- och förbandsledning framgår att utbildning av förtroendevalda är planerat. Pliktrådet uppmanade förbandet att utbilda de förtroendevalda omgående. Vid Pliktrådets andra besök har förtroendevalda fått någon typ av utbildning. Dock anser Pliktrådet att det inte varit tillräckligt.

Nätverk värnpliktig kvinna (NVK) har bara bedrivits en gång sedan inryck. Enigt *Reglemente grund och repetitionsutbildning* bör NVK bedrivas en gång i månaden. Pliktrådet betonar vikten av NVK i

Försvarsmakten eftersom kvinnor ofta är minoritet. Vid pliktrådets andra besök har förbandet fortfarande inte bedrivit NVK vid fler tillfällen än det första. De värnpliktiga önskar bedriva NVK.

Meningsfull utbildning

Mekaniker upplevde att deras tjänst vid Pliktrådets första besök var meningslös och att de tjänstgjorde som vaktmästare med uppgift att lösa uppkomna problem. Mekanikernas utbildning är detta utbildningsår förlängd med en månad vilket värnpliktiga finner onödigt. Vid Pliktrådets andra besök är problemet för mekaniker åtgärdat och de bedriver en meningsfull utbildning.

Vid Pliktrådets andra besök uppmärksammas däremot att logistiksoldater som inte har B-körkort inte bedriver en meningsfull utbildning. B-körkort krävs för lastbilsutbildning och värnpliktiga upplever att förbandet inte vet vad de ska göra med de som saknar körkort. Detta har resulterat i att logistiksoldater som inte kan delta på lastbilsutbildning fördriver tiden med andra aktiviteter, exempelvis vård av materiell och utrustning eller att följa med i andra plutoners verksamhet. Pliktrådet uppmanar förbandet att se över logistiksoldaternas utbildning.

Meningsfull fritid

Kvarn ligger svårtillgängligt och möjligheten till meningsfull fritid är högst begränsad. Förekomsten av otillåtna frihetsinskränkningar påverkar fritiden allvarligt. Däremot finns ett soldathem i Kvarn som är både väletablerat och uppskattat.

Resor

Kvarn är beläget cirka 40 minuter norr om Linköping. Från Linköping reser man till Borensberg för att där byta buss till Kvarn. Bussbytena medför en komplicerad resa för de som ansluter med tåg. Förbandet hanterar reseproblematiken med inhyrda bussar som tar de värnpliktiga till och från både Linköping och Örebro. De värnpliktiga uppskattar de inhyrda bussarna och Pliktrådet ser positivt på lösningen.

Resor från Mälardalen till Östersund är ett fortsatt problem i Försvarsmakten. Flera av de som bor i närheten av Östersund får tåg bokade medans andra får flyg. Tåg till Östersund från Stockholmsområdet tar betydligt längre tid än flyg. Pliktrådet uppmanar Försvarsmakten att boka flyg till värnpliktiga som bor i Östersundsområdet i syfte att säkerställa värnpliktigas återhämtning.

Soldathem

Soldathemmet i Kvarn är stort och väletablerat och bidrar till ett stort lyft av de värnpliktigas fritid. Soldathemmet är utrustad med bland annat massagestolar, kort- och brädspele, bibliotek, biosal och bastu. Dock har soldathemmet inte tillgång till de värnpliktigas schema vilket begränsar soldathemmets möjlighet att planera aktiviteter.

Övrigt

Plikträdet upplever att förbundet har god koll på SeQF-bevis och en god attityd till civila meriter överlag. På grund av brist i resurser kan inte förbundet utfärda C-körkort till lastbilsförare, men förklarar för Plikträdet att de utrett möjligheten.

Avslutning

Plikträdet avser att följa upp de förbättringspunkter som nämns i rapporten under nästa besök. Vi tackar de förtroendevalda vid Helikopterflottiljen för ett mycket bra samtal, samt förbands- och kompaniledning för ett bra mottagande, givande diskussioner och ett värdefullt förbandsbesök.

William Stojje
Ledamot, Förbandsansvarig Helikopterflottiljen
070-848 61 84
William.stojje@pliktradet.se